

MƏMMƏDOV H.N.
Bakı Slavyan Universiteti

BAKİ SLAVYAN UNİVERSİTETİNİN AZƏRBAYCAN – BOLQARİSTAN TƏHSİL, ELM VƏ MƏDƏNİ ƏLAQƏLƏRİNİN İNKİŞAFINDA ROLU

Açar sözlər: *Azərbaycan, Bolqarıstan, Bakı Slavyan Universiteti, Sofiya Univer-*
siteti, elm, təhsil, mədəni əlaqələr

Ключевые слова: *Азербайджан, Болгария, Бакинский славянский универси-*
тет, Софийский университет, наука, образование, культурные связи

Keywords: *Azerbaijan, Bulgaria, Baku Slavic University, Sofia University, sci-*
ence, education, cultural relations

Azərbaycan Respublikasının bir çox ali məktəblərində, o cümlədən Bakı Slavyan Universitetində ayrı-ayrı millətlərin, xalqların dilləri, tarixi və mədəniyyətləri öyrənilir və təbliğ olunur, sivilizasiyalar və mədəniyyətlər arasındakı əlaqələr tədqiq olunur. Avropaya inteqrasiya olunmaq və onun müasir elm, təhsil və mədəni dəyərlərini qəbul etmək heç də Azərbaycanın öz milli - mədəni dəyərlərindən və dini varlığından imtina etməsi demək deyildir. Kor – koranə təqlidçilikdən də söhbət ola bilməz. Ümummilli lider Heydər Əliyevin qeyd etdiyi kimi, məqsəd bu əlaqələrdən həm Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq mövqelərini möhkəmlətmək, həm də respublikanın elmini, mədəniyyətini inkişaf etdirmək üçün səmərəli istifadə etməkdən ibarətdir (9, 205). Bunu da qeyd etmək lazımdır ki, mədəniyyətlərarası dialoq və əməkdaşlıq, multikulturalizm dəyərlərinin qorunub saxlanması bu gün xüsusilə aktual əhəmiyyət kəsb edir. Hələ 2004-cü il oktyabrın 7-də Bolqarıstan Prezidenti G.Pırvanov Bakı Slavyan Universitetində qonaq olarkən çıxışında birmənalı olaraq bildirmişdi: “Mədəniyyətlər toqquşmamalı, qarşılıqlı fəaliyyətdə olmalı və dialoqa girməlidirlər...Əminəm, XXI əsrdə hamımız çalışmalıyıq ki, cəmiyyətlərimizdə mədəni separatizm və

fundamentalizm genişlənməsin. Mən siyasi xadimlərin və liderlərin rolunu bunda görürəm ki, onlar dözümlüyə və dialoqa geniş imkanlar açsınlar” (5).

Avropaya öz milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamaqla inteqrasiya olunmaq və Avropa ölkələri ilə münasibətləri daha da möhkəmləndirmək istiqamətindəki strateji xəttin mahiyyətini Prezident İlham Əliyev belə xarakterizə etmişdir: “Azərbaycan rəqabət səhnəsinə çevrilməyəcək, o, regional və dünya miqyasında əməkdaşlığın meydanı olacaq” (13, 59-60). Biz bunu Azərbaycan və Bolqarıstan arasındakı elm, təhsil və mədəni əlaqələrdə aydın şəkildə görürük.

Azərbaycanın Bolqarıstan Respublikası ilə elm, təhsil və mədəniyyət sahələrində əməkdaşlığının genişlənməsində Bakı Slavyan Universiteti mühüm və müstəsna rol oynayır. “Bakı Slavyan Universiteti Avropanın Azərbaycanla və Azərbaycanın Avropa ilə yaxınlaşmasına kömək edən möhkəm mənəvi və intellektual körpu sayılır” (4, 4). Belə ki, BSU Bolqarıstanın Müqəddəs Kliment Oxridski adına Sofiya Universiteti, Yepiskop Konstantin Preslavski adına Şumen Universiteti, Bolqarıstan Milli və Dünya Təsərrüfatı Universiteti və digər ali təhsil ocaqları ilə əməkdaşlıq edir. BSU-nun həmin universitetlər ilə imzaladığı müqavilələr, sazişlər və protokollar müəllim və tələbə mübadiləsini, birgə elmi tədqiqatların, konfransların, simpoziumların, seminarların həyata keçirilməsini, müəllimlərin ixtisaslarının artırılmasını, informasiyaların və elmi-metodik ədəbiyyatların mübadiləsini və s. sahələri əhatə etmişdir.

Bakı Slavyan Universitetinin Beynəlxalq münasibətlər və regionşünaslıq, həmçinin Tərcümə fakültələrində Bolqarıstan Respublikası üzrə mütəxəssis hazırlığına xüsusi diqqət yetirilmişdir. Belə ki, universitetdə 1996-cı ildən bolqar dili tədris olunur, bolqarşünaslıq ixtisası üzrə mütəxəssislər, o cümlədən bolqar dilindən tərcüməçilər hazırlanır. Burada fəaliyyət göstərən “Bolqar dili və mədəniyyəti mərkəzi” elmi-tədqiqat və tədris işində, mənəvi dəyərlərin qarşılıqlı mübadilə olunmasında böyük əhəmiyyət kəsb etmişdir. Bakı Slavyan Universitetinin bolqarşünasları 2002-ci ildə “Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi (müharibəsi): Dağlıq Qarabağ ətrafında müharibə” kitabını bolqar dilinə çevirdilər (3). Bu kitab həmin ilin dekabrında Universitetin rəsmi qonağı olmuş Bolqarıstan prezidenti J.Jelyevə hədiyyə edildi (2, 449). BSU-nun “Tərcümə problemləri” laboratoriyasında Şərqi Avropa müəlliflərinin bir sıra əsərləri, o cümlədən J.Jelevin “Faşizm” kitabı tərcümə edilərək çap olunmuşdur (15). Sabiq səfir İ.Palçevin Sofiyanın “Bolqarski pisatel” nəşriyatında çapdan çıxan “Azərbaycan-Qafqaz pələngi” kitabı (14) Bakı Slavyan Universitetinin əməkdaşı S.Süleymanova tərəfindən Azərbaycan (12) və rus (13) dillərinə tərcümə edilmişdir.

2004-cü il oktyabrın 7-də Bolqarıstan Prezidenti G.Pirvanovun Bakı Slavyan Universitetinə gəlişi elm və təhsil sahəsində əməkdaşlığın inkişafına müsbət təsir göstərmişdi. Onun iştirakı ilə universitetdə bolqarşünaslıq istiqaməti üzrə tədris prosesinin təkmilləşdirilməsinə kömək etmək məqsədi ilə və Bolqarıstanın Azərbaycandakı səfirliyinin dəstəyi ilə Bolqar Dili və Mədəniyyəti Mərkəzi

yaradılmışdı (5). Mərkəzdə Azərbaycanda bolqarşünaslığın inkişaf mərhələlərini, ölkələrimiz arasında qarşılıqlı münasibətləri, Azərbaycanda bolqar dili və ədəbiyyatının tədrisi problemləri və perspektivlərini araşdırmaq məqsədilə “Azərbaycanda bolqar dili (tarix, müasirlik, perspektivlər)” adlı elmi-tədqiqat layihəsi işlənir. BSU-nun Bolqar dili və mədəniyyət mərkəzinin Kitab fondu 350-yə yaxın kitabdan – dərsliklər, vəsaitlər, lüğətlər, bədii ədəbiyyat, Bolqarıstan tarixi və mədəniyyəti, coğrafiyası və iqtisadiyyatı haqqında və bolqar dili üzrə materiallardan ibarətdir. Mərkəzdə oxucular bolqar dilində jurnallar və qəzetlər, video və audio kasetlər, CD və DVD diskrlərlə də təmin olunur. Kitabların bəziləri bir neçə nüsxədədir (8). Mərkəzin fondundakı bolqar dilində E.Drosnevanın «Фолклор, библия, история» («Св. Климент Охридски», София, 2002), Y. Andreyevin «История на вторто българско царство» (ВТр., 1996), İ.Bojilovun «Культурата на средновековна България» (С., 1996), Т.Petrovun «Крахът на таталинарната икономика» (С., 1990), N.Nikovun «Празниците на Българите с легенди и предания» (София, 2004), В.Dimitrovun «Българите Първите Европейци. (Св. Климент Охридски. София, 2002), İ.Palçevin «Ахмед Доган. Опыт за политически портрет» (София, 2001) və başqa müəlliflərin əsərləri Bolqarıstanın tarix və mədəniyyəti, adət-ənənələri, dili, diplomatiyası ilə yaxından tanış olmağa imkan verir.

Mərkəzin nəzdində danışiq dilinin mükəmməlləşdirilməsi məqsədilə bolqar dili dərnəyi yaradılmışdır (10, 11). Burada ötən müddət ərzində Bolqarıstanın tarixi, mədəniyyəti və adətləri ilə bağlı tədbirlər keçirilmişdir. Belə ki, səfirlik əməkdaşlarının iştirakı ilə mərkəzdə hər il Bolqarıstanın milli dirçəliş gününə həsr olunmuş tədbirlər, mart ayının ilk günlərində Milli bolqar bayramı “Martenitsa”, apreldə “Velikden”, mayda Bolqar yazı və mədəniyyəti gününə və “Georgyovden” – Cəsurluq və Milli ordu günü bayramına həsr olunmuş tədbirlər, dekabrda Kolyada (Milad bayramı) bayramı və s. təşkil edilmiş, bolqarların özünəməxsus milli-mədəni dəyərləri barədə geniş məlumat verilmişdir. Bütün bunlar Azərbaycanda bolqar dilinə və mədəniyyətinə yüksək diqqət və qayğı göstərildiyini təsdiq edir. Bolqar Dili və Mədəniyyəti Mərkəzinin “Azərbaycan-Bolqarıstan Dostluğunun İnkişafına Yardım” İB ilə birgə “Azərbaycanda bolqar xalqının özünəməxsusluğu və mədəni irsinin qorunub saxlanması” mövzusunda keçirdiyi tədbirləri xüsusilə vurğulamaq lazımdır. Mərkəz öz fəaliyyətində bolqarların mədəni irsinin qorunub saxlanması və geniş təbliğ olunması üçün bu cür tədbirlərin keçirilməsinə həmişə böyük önəm vermişdir. Mərkəzdə həmçinin, Bolqarıstanın dövlət, mədəniyyət və elm xadimləri ilə, o cümlədən 2004-2016-cı illərdə Bolqarıstan Respublikasının Azərbaycandakı səfiri İ.Palçev, Bolqarıstan Respublikasının Milli Məclisinin sədri G.Pirinski, Bolqarıstan Respublikasının Baş Naziri S.Stanişev, Bolqarıstan Gənclər və İdman Dövlət Agentliyinin sədr müavini M.Balabanov, Hüquqlar və azadlıq naminə Gənclər hərəkatının sədri B.Mixaylov, bolqar yazıçısı, ssenari müəllifi, rejissor G.Branev, Sofiya Milli və Dünya

Təsərrüfatı Universitetinin rektoru, Bolqarıstan Prezidentinin təhsil, elm və iqtisadi inkişaf məsələləri üzrə müşaviri B. Borisov, Bolqarıstan Respublikasının Xalq Məclisinin sədri xanım Ts.Tsaçeva və başqaları ilə görüşlər keçirilmişdir. Görüşlərdə xalqlarımız arasında sıx dostluq münasibətlərinin olduğu və təhsil və mədəni əlaqələrin inkişafında BSU-nun mühüm rol oynadığı həmişə vurğulanmışdır.

2011-ci ildə Bakı Slavyan Universitetində “Bolqarıstan dövləti və bolqarlar qədim dövrdən bu günə kimi” mövzusunda sərginin açılışında BSU-nun tələbə və müəllimləri ilə yanaşı, Bolqarıstanın Azərbaycandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Vasil Kalinov, Müqəddəs Kliment Oxridski adına Sofiya Universitetinin Tarix fakültəsindən bir qrup mütəxəssisi - Sofiya Universitetinin Tarix fakültəsinin dekan müavini, dosent T.Popnedelev və Sofiya Universitetinin “Avropa dialoqu” Doktorant və Postdoktorant Tədqiqatları İnstitutunun direktoru, dosent K. Qrozev da iştirak etdilər (7).

2012-ci il 14 may tarixində Bolqarıstan Respublikasının Xalq Məclisinin sədri xanım Ts.Tsaçeva BSU-da olarkən bolqarşünas tələbələrin Bolqarıstanda təlim kurslarında iştirakı məsələsini müzakirə etmişdir (1).

Azərbaycanşünaslıq mərkəzinin yaradılması Azərbaycan-Bolqarıstan təhsil əlaqələrinin inkişafına mühüm töhfə olmuşdur. Belə ki, 2013-cü il mayın 24-də Sofiya şəhərində Bakı Slavyan Universiteti və St.Klement Ohridski adına Sofiya Universiteti arasında St.Klement Ohridski adına Sofiya Universitetində Azərbaycan Dili və Mədəniyyəti Mərkəzinin yaradılması haqqında Saziş imzalandı. Hal-hazırda Mərkəz Sofiya universitetində Azərbaycanşünaslıq istiqamətində tədris prosesinin təkmilləşdirilməsində, bütövlükdə Azərbaycan və Bolqarıstan arasında elm, təhsil və mədəni əlaqələrin inkişafında əhəmiyyətli rol oynamaqdadır. Artıq 2013-cü ildən Sofiya Universitetinin Klassik və yeni filologiya fakültəsində türkologiya ixtisasının tələbələri üçün “Azərbaycan dili” seçmə fənni üzrə dərslər keçirilir (11).

Azərbaycan Dili və Mədəniyyəti Mərkəzinin kitabxanasında tələbə, magistr və müəllimlər Azərbaycan dilində jurnallar və qəzetlər, video və audio kasetlər, CD və DVD diskərlə də təmin olunurlar. Mərkəzdə mütəmadi olaraq *Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününə*, *Yeni il və Novruz bayramlarına*, *28 may-Respublika Günü*, 20 Yanvar faciəsi və Xocalı soyqırımının ildönümü qeyd edilir. Tədbirlərdə Azərbaycanın Bolqarıstandakı Səfirliyin nümayəndələri, Sofiya Universitetinin rəhbərliyi, fakültələrin dekanları, Azərbaycan dilini öyrənən tələbələr iştirak edirlər.

Ümumiyyətlə, Bolqarıstanın nüfuzlu ali məktəblərindən biri olan Sofiya Universitetində də Azərbaycan dili və mədəniyyət mərkəzinin açılması Azərbaycanın milli-mədəni irsi ilə bolqarların daha yaxından tanış olmasına və xalqlarımız arasında mədəni-elmi və təhsil əlaqələrinin dərinləşməsinə təkan vermişdir. Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin təşəbbüsü ilə Sofiya Universitetində

"Azərbaycan multikulturalizmi" fənni tədris edilir ki, bu işdə BSU-nun əməkdaşları yaxından iştirak edirlər.

2016-cı ilin sentyabında Bakıda keçirilən V Beynəlxalq Humanitar Forumun iştirakçısı, Bolqarıstan Respublikasının vitse-prezidenti xanım M. Popova sentyabrın 30-da BSU-da fəaliyyət göstərən Bolqar Dili və Mədəniyyəti Mərkəzində olmuş, kitabxanaya yeni kitablar hədiyyə etmişdir. Görüşdə Bakı Slavyan Universitetinin rektoru prof. Nurlana Əliyeva BSU-nun bolqar ali məktəbləri ilə təhsil əlaqələrinin yüksək səviyyədə olduğunu bildirərək qeyd etdi ki, burada fəaliyyət göstərən Bolqar Dili və Mədəniyyəti Mərkəzi ölkələrimiz arasında mədəni-elmi əlaqələrin daha da inkişaf etməsində müstəsna rol oynayır. Vitse-prezident M. Popova Bakı Slavyan Universitetində bolqar dilinə, ədəbiyyatına, tarixinə və etnoqrafiyasına göstərilən diqqətə görə BSU rəhbərliyinə minnətdarlığını bildirdi və vurğuladı ki, "tələbələrımız xalqlarımız arasındakı dostluq və qardaşlıq münasibətlərini daha da inkişaf etdirəcəklər" (6).

Beləliklə, Bakı Slavyan Universiteti dövlətimizin beynəlxalq təhsil, o cümlədən multikulturalizm və tolerantlıq, mədəniyyətlərarası dialoq və əməkdaşlıq siyasətinin mühüm komponentinə çevrilmiş, Azərbaycan - Bolqarıstan təhsil, elm və mədəni əlaqələrinin inkişafında əhəmiyyətli rol oynamışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, nəinki Azərbaycan və Bolqarıstan respublikalarının, eləcə də bütün dünyanın gələcəyi qarşısındır və çarpışmalardan deyil, qarşılıqlı anlaşma və təhsil, elm və mədəni əlaqələrin inkişafından asılıdır.

ƏDƏBİYYAT:

1. Azərbaycanlı tələbələr Bolqarıstan Parlamentində staj keçəcəklər" // Yeni Azərbaycan, 2012, 15 may
2. Абдуллаев К.М., Гамидов И.Г. Русский язык в Азербайджане (история, современность, перспективы) /научно-публицистические очерки/ .Баку: «Kitab aləmi», 2005, 550 с.
3. Армено-Азербайджанский конфликт (война) около Нагорный Карабах. Научно-аналитический сборник №1 // Под редакция на проф. К.М. Абдуллаев (переводы Сулейманова С.Я., Пчелинцева И.В. и др.). Баку: Издательство на БСУ, 2002, 50 с.
4. Bakı Slavyan Universiteti. Бакинский Славянский Университет. Baku Slavic University. Bakı, 2009, 132 s.
5. Bolqarıstan Prezidenti Georgi Pırvanova Bakı Slavyan Universitetinin fəxri doktoru diplomu təqdim edildi. "Tələbə dünyası" qəzeti, 12.10. 2004, № 14(58)
6. Bolqarıstanın vitse-prezidenti Bakı Slavyan Universitetində olub / <http://azertag.az/> xeber/Bolqarıstanın_vitse_prezidenti_Bakı_Slavyan_Universitetində_olub-997605
7. BSU-nun beynəlxalq əlaqələri güclənir" // Üç nöqtə, 2011, 15 aprel, № 542 (2577)

- 8.BSU-nun Bolqar dili və mədəniyyət mərkəzinin Kitab fondu
- 9.Əliyev H.Ə. Müstəqilliyimiz əbədidir: 30 kitabda, I kitab (İyun 1993-may 1994). Bakı: Azər nəşr, 1997, 597 s.
- 10.Крепнуть связи между Азербайджаном и Болгарией // Международный журнал «Аккорд», 2006, январь-март, № 1(4), s.10-11
- 11.*Müqəddəs Kliment Oxeidski adına Sofiya Universiteti nəzdində Azərbaycan dili və Mədəniyyəti Mərkəzi* / <http://bsu-edu.org/AXabar.aspx?kkk=2233>.
- 12.Palçev İ. Azərbaycan-Qafqaz pələngi (tərcümə edən: S.Süleymanova və b.). Bakı: Mütərcim, 2009, 156 s.
- 13.Палчев И. Азербайджан – Кавказский тигр (перевод с болгарского языка С.Сулейманова). Баку: Мутарджим, 2009, 168 с.
- 14.Палчев И. Азербайджан-Кавказкят тигър. София: «Български писател» ЕООД, 2008, 126 с.
- 15.Şiqayeva S. Azərbaycanda bolqar xalqının özünəməxsusluğu və mədəni irsinin qorunub saxlanması. «Tələbə dünyası» qəzeti, 13.10.2008, №10 (128)).

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена изучению роли Бакинского славянского университета в создании и развитии образовательных, научных и культурных связей между республиками Азербайджана и Болгарией.

Здесь описаны основные направления и формы сотрудничества между Бакинским славянским университетом и болгарскими высшими учебными заведениями.

SUMMARY

The article is devoted to studying the role of the Baku Slavic University in the creation and development of educational, scientific and cultural relations between the Republics of Azerbaijan and Bulgaria.

Described here the main directions and forms of cooperation between Baku Slavic University and the Bulgarian universities.